

”תתן אמת ליעקב”

שיחת הרה”ג זלמן ברוך מלמד לפרשת ויצא

מעלת בית אל • קיום העולם מצד הטוב שבו • תורה עבודה וגמילות חסדים – שלמות האדם • שלוש העבירות החמורות בתורה • קיום העולם – כשמכיר שנברא על ידי הקב”ה • שלושת האבות כנגד עמודי העולם • השלמת האמהות • מידת האמת והנצחיות של יעקב • בית אל – מקום של קודש • האמת קיימת לעד • ופרצת’ – תפקידנו להשפיע על עם ישראל

מעלת בית אל

נפתח במעלת המקום. דורות על דורות קראו את הפרשה הזאת על חלום יעקב בבית אל - בבבל, בפולין, בעיראק, בארבע כנפות הארץ, רחוק מהמקום הזה. וכשחז”ל דיברו על המקום הזה, הכול היה באופן תיאורטי, לא הכירו את המקום. ואנחנו ב”ה זוכים להיות פה בבית אל ולקרוא את הפרשה הזאת, פרשת חלומות של יעקב שחלם כאן באזור בקרבת המקום.

רש”י אומר שקפצה הארץ ליעקב, שהר הבית קפץ לבית אל ושם התפלל יעקב, וזה היה באותה שעה גם מקום המקדש. הרמב”ן מתקשה לקבל את פירוש רש”י, כי בדרך כלל כשמדברים על קפיצת הדרך מדובר על אנשים שהייתה להם קפיצת הדרך, ולא על מקום שקפץ למקום אחר. אבל המזרחי אומר, ”שהיה זה כדי

שיתפלל בשני מקומות יחד ששניהם חשובים ירושלים ובית אל, ומה טוב ומה נעים שבתם יחד". זאת אומרת, שיש מעלה גדולה ומיוחדת לבית אל, ומעלה עוד יותר גדולה לירושלים, ויחד זו מעלה כפולה. המהר"ל מתייחס לקושי של הרמב"ן ומסביר שהיו כאן שתי קפיצות, יעקב שהגיע לחרן נזכר שהוא לא התפלל במקום שהתפללו אבותיו, והתחיל לחזור והייתה לו קפיצת הדרך חזרה עד לבית אל, ובמקביל גם הר הבית קפץ כנגדו לקבל את פניו. ולמה לא קפץ הר הבית עוד קודם לקראתו - מפני שזה צריך להיות בארץ ישראל, במקום הקודש, ובפרט במקום נכבד כמו בבית אל.

זכינו שאנחנו נמצאים במקום הזה שיש בו מעלה מיוחדת, והשם גורם. חז"ל אומרים שצריכים לדקדק בשמות, יש אפילו התדיינות אם לומר בית אל או בית קל, ומקום כזה שקוראים לו בשם שמייש יש בו השראת שכינה מיוחדת. זה מבטא את העניין הזה שהמקום הוא בית אלוקים, "אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים זֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם" (בראשית כח, יז).

קיום העולם מצד הטוב שבו

בפרשות של אברהם אבינו דיברנו על מידתו המיוחדת, מידת החסד. ואחר כך על יצחק אבינו שמידתו מידה מיוחדת וגדולה, מידת הדין, מידת העבודה. ויעקב תתן אמת ליעקב (מיכה ז, כ). שלושת האבות, שלושת העמודים של עם ישראל, ושלושת העמודים של העולם, כי עם ישראל הוא היסוד של קיומו של כל העולם כולו. והאבות שהם היסוד של עם ישראל, הם בעצם עמודי העולם.

במשנה בפרקי אבות נאמר (פרק א' משנה ב): "על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". המהר"ל (בדרך חיים על מסכת אבות) מסביר את הדברים בצורה מאד עמוקה.

אומר המהר"ל, הקב"ה ברא עולם טוב ועניינו של העולם שיהיה עולם טוב ומתוקן, וכל מעשה הבריאה הוא טוב כפי שכתוב בפרשת בראשית, על כל יום

ויום "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב" (בראשית א, ד), חוץ מיום שני שבו לא נאמר 'כי טוב' כי נבראה בו המחלוקת, ומחלוקת זה לא דבר טוב. אמנם כשהיא לשם שמים היא יכולה להיות מחלוקת טובה, אך כשאינה לשם שמים, היא מחלוקת רעה מאד והורסת את העולם. אך בכל שאר הימים נאמר 'כי טוב' כי הקב"ה ברא בריאה טובה. וקיומה של הבריאה הזאת כשהיא טובה, ואם חלילה, הבריאה לא תהיה טובה, היא לא תתקיים. ועל כן כאשר חטאו הבריות בדור המבול, הגיע המבול והעולם נחרב, "וַיֹּאמֶר ה' אֶמְחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם" (בראשית ו, ז). אם הבריאה היא לא טובה, אין לה זכות קיום. והאדם הוא מרכז העולם, ובהתנהגותו תלוי אם העולם הוא טוב או לא טוב. כשנברא האדם לא כתוב עליו "וירא אלוקים כי טוב", אבל זה נרמז שכתוב "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד" (בראשית א, לא), ראה את כל הבריאה והנה טוב מאד – מאד בלי ה' זה גימטריא אדם. ולמה זה לא נאמר בפירוש - כי זה תלוי בהתנהגות של האדם. אם הוא מתנהג טוב, העולם מתקיים ואם חלילה וחס אדם לא מתנהג טוב, ואדם הוא לב העולם, אז לעולם אין זכות קיום. וכך אמרו חז"ל (שבת פח.), שהקב"ה תלה את קיום העולם ביום השישי, בו' סיון, שבו ישראל קבלו את התורה, ואם לאו הוא מחזיר את העולם לתוהו ובוהו. אם העולם לא מקבל את התורה, ישראל שהם מרכז העולם לא מקבלים את התורה, אז העולם הוא לא טוב והוא מתבטל. אם אין תורה, אין סיבה לקיומו של עולם, והעולם חוזר למצב של תוהו ובוהו.

תורה עבודה וגמילות חסדים – שלוש השלמויות של האדם

מהי השלמות של האדם. אומר המהר"ל, השלמות היא בשלוש בחינות. הבחינה הראשונה זו השלמות העצמית שלו. בחינה שנייה שאדם צריך להיות טוב בינו לבין המקום. ובחינה שלישית שאדם צריך להיות טוב בינו לבין הבריות. אלה שלוש בחינות שהן שלמות הטוב.

בחינה ראשונה היא שהאדם הוא טוב, הוא ערכי, מלא תוכן, הוא רוחני ושלם. ומה משלים את האדם - כשהוא עוסק בתורה. כשאדם מלא בתורה, אז הוא משיג את שלמותו ונהיה טוב. זו השלמות שבינו לבין עצמו.

בחינה שניה שאדם צריך להיות טוב בינו לבין המקום. כל קיומו של העולם תלוי בקשר של העולם עם הבורא. הקב"ה ברא את הבריאה והקשר של הבריאה עם הבורא נותנת לבריאה את קיומה. וגם הכרת הטוב, האדם מכיר שכל חייו וכל כוחותיו, הכול מאת ריבונו של עולם. ואם אדם לא מכיר טובה, זה לא אדם טוב. האדם צריך להכיר טובה לריבונו של עולם, וצריך להיות מחובר אליו, לעבוד אותו ולהתבטל אליו. בלי זה בוודאי שלאדם יהיה חסר מן הטוב. זו השלמות של בין אדם למקום.

ובחינה שלישית בין אדם לחברו. העולם הוא כולו אחד לא רק פרטים נפרדים זה מזה. כל הבריות קשורות זו בזו, ועל כן השלמות של האדם הוא גם להיות טוב בינו לבין הבריות.

כשהאדם הוא טוב מכל שלוש הבחינות אז הוא טוב שלם, ויש לו זכות קיום. וזה מה שאומרת המשנה על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. התורה זה הטוב בעצמו, כשאדם מלא בתוכן אמיתי של הקודש והתורה. ועל העבודה, זה בינו לבין המקום. זה העמוד השני שעליו העולם עומד, כשאדם מכיר טובה לריבונו של עולם, והוא עובד את ה' ובטל אליו. ועמוד השלישי גמילות חסדים זה בין אדם לחברו.

שלוש העבירות החמורות בתורה - מנתקות העולם מקיומו

אלה שלושת העמודים שעליהם העולם עומד. ולעומת זאת, חז"ל אומרים לנו שדור המבול חטא בשלושת הדברים הללו, ולכן נחרב העולם "וַיָּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה" (בראשית ו, יב). אין נשחתה אלא עבודה זרה וגילוי עריות. "כִּי מְלָאָה הָאָרֶץ חָמָס" (בראשית ו, יג) זה גזל. הקב"ה ראה שהאדם נשחת

בעבודה זרה, עריות וגזל, שאלה שלושת הדברים שבין אדם למקום, בין אדם לחברו, ובין אדם לעצמו. גזל זה בין אדם לחברו ההפך מגמילות חסדים שהיא היסוד של העולם. עבודה זרה זה ההפך מעבודת ה', שהיא העמוד השני שעליו העולם עומד. והעמוד השלישי, בינו לבין עצמו, היינו שהאדם מלא תוכן וקדושה ורוחניות, וההפך מזה גילוי עריות שאדם שקוע בתאוות הנמוכות והגשמיות ביותר, שהם ההפך מתורה. התורה ההפך מחומריות, וכשאדם נמשך מאד לחומריות, זה ההפך מלהימשך אל הקודש, אל התורה. ולכן אמרו חז"ל שאם אדם רוצה להיות תלמיד חכם ולעסוק בתורה, הוא צריך להיות מופשט, ולא להימשך אחרי הגשמיות והצדדים החומריים. איזהו תלמיד חכם זה דורס ואוכל. איזהו תלמיד חכם שמששה אכילתו ואוכל. זאת אומרת שהעניינים החומריים לא מעניינים אותו, והוא נמשך אל הקודש, אל התורה, אל הרוממות הרוחנית.

ועל שלשה דברים אלו של עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, אמרו חכמים וכך נקבעה ההלכה, שצריך למסור את הנפש. כי אלו שלושת הדברים, שהם ההפך משלשה העמודים שעליהם העולם קיים. עבודה זרה ההפך מעבודת ה'. אי אפשר להרוס את העמוד הזה, כי העולם לא יתקיים. וצריך למסור את הנפש אפילו על אביזריהו דעבודה זרה, אפילו רק נראה כעובד עבודה זרה, ואפילו הוא לא מתכוון לעבוד ובלבו הוא צוחק ומזלזל בעבודה זרה, כיוון שכופין אותו לעשות פעולה שתיראה כאילו הוא עובד עבודה זרה, כבר על זה צריך למסור את הנפש. וההפך הגמור מגמילות חסדים, זו שפיכות דמים, ועל זה צריך למסור את הנפש. וגילוי עריות מנוגד לתורה. עבודה זרה היא בין אדם למקום, שפיכות דמים בין אדם לחברו, וגילוי עריות בין אדם לעצמו.

המהר"ל מבאר שכל קיומו של עולם תלוי בשייכותו לריבונו של עולם, הרי הקב"ה לא רק ברא את העולם בששת ימי בראשית, ואחר כך העולם עומד ומתקיים בפני עצמו, הקב"ה מקיים ומחדש את העולם כל הזמן. החיות של האדם מתחדשת כל הזמן. הקב"ה מנשים אותו, הוא נושם אוויר, נשמה זה נשימה, הקב"ה מחיה את העולם כל הזמן.

קיום העולם כשמכיר שנברא על ידי הקב"ה

אמרו חכמים כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו. צריך להסביר את זה, הרי הקב"ה לא צריך כבוד. הקב"ה שלם בתכלית השלמות. הוא לא צריך דבר נוסף שמישהו יעשה בשבילו כדי שיהיה לו טוב. אלא מה שאמרו חכמים כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו, הכוונה היא שכל הבריאה כולה מופיעה את כבוד ה'. לא שהקב"ה צריך את כבודו, אלא זו המציאות. הבריאה כולה מכבדת את ריבונו של עולם, ומופיעה את כבוד ה' בעולם. אמנם הטבע לא מופיע באופן גלוי את ריבונו של עולם. מי שמופיעים בגלוי את ריבונו של עולם, אלו ישראל שמכירים בעובדה הזאת שכל העולם כולו הוא בריאתו של הקב"ה. והם אומרים הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מְגִיד הַרְקִיעַ (תהילים יט, ב). השמיים בעצמם לא מספרים כבוד אל. אנחנו רואים את השמיים ואנחנו רואים סיפור. אנחנו רואים את הגדלות האלוהית שהקב"ה ברא בריאה נפלאה, כוכבים, שמש, ירח, בריאה עצומה, וזה סיפור. מי מספר את הסיפור הזה - השמיים מספרים לנו כבוד אל. אנחנו מסתכלים על השמיים ומתרשמים ורואים את כבודו של ריבונו של עולם. כלומר כל המציאות כולה היא בעצם מראה את כבודו של ריבונו של עולם, וכשה מוכר ומתגלה, אז העולם מחובר לריבונו של עולם, וממילא הוא מתקיים.

שלושת האבות כנגד שלושת עמודי העולם

וכנגד שלשה עמודים אלו - האבות. אברהם אבינו עמוד החסד, כמו שאנחנו יודעים שהיה מכניס אורחים. ואיך אברהם מכניס אורחים - ביום השלישי כשהוא עדיין חלוש ומתרפא מברית המילה, כחום היום הוא יוצא ומחכה לאורחים, הוא לא יכול בלי אורחים, וכשהוא רק רואה אורחים מרחוק, הוא רץ אליהם ומזמין אותם. ואומר לאשתו: "מִהְרֵי שָׁלַשׁ סָאִים קָמַח סָלַת לוֹשִׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת (בראשית יח, ו) ומיד בזריזות "וְאֵל הַבֶּקֶר רָץ אֲבִרָהֶם" (שם פסוק ז), הכול מהר. אברהם כל

כך שמח באורחים, לארח אותם, לעשות להם טוב, עד שהאורחים שלו הרגישו שהם עושים טובה לאברהם, ולא שהוא עושה להם טובה. הם מרגישים ממש בבית. והוא גם מלמד זכות על סדום, יש לו עין טובה. אברהם איש החסד, והחסד זה עמוד שעליו העולם עומד. הפסוק אומר "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה" (תהילים פט, ג). כשריבונו של עולם ברא את העולם זה היה במידת החסד האלוקית. הקב"ה שהוא טוב ורב חסד, ברוב חסדו רוצה להיטיב, וכל בריאת העולם שהקב"ה ברא, היא כדי שתהיה בריאה שהוא ייטיב איתה. אברהם אבינו היה במידת החסד. זו לא מידת הצדקה או מידת הרחמים. מידת החסד היא כשאדם מחפש לעשות חסד, הוא טוב כל כך שהוא רוצה לעשות דברים טובים. לא רק כשבא עני ומבקש צדקה והוא רואה אדם מסכן הוא מרחם עליו ונותן לו, קונה לו בגדים וכדומה. זו לא מידת הרחמים שמתעוררת כשרואים מישהו שסובל ומסכן, אלא זה מתחיל ממנו. הוא מעצמו רוצה לעשות חסד. זה אברהם אבינו. 'עולם חסד ייבנה'.. החסד האלוקי זה המקור של הבריאה. והחסד האלוקי בעצם נמשך על ידי החסד שאדם עושה. כשאדם עושה חסד הוא מופיע את החסד האלוקי ונותן קיום לעולם. מעשה החסד שהוא עושה, זו התפשטות של הופעת החסד האלוקי.

המהר"ל מעמיק עוד יותר ואומר, זה כבר שייך ממש לדברים עמוקים, אבל כיוון שהוא מביא אותם, נזכיר אותם. חז"ל אמרו לנו שיש שלוש יסודות ראשונים בעולם, אוויר ומים ואש. שלוש היסודות הללו בעצם הם כנגד שלוש היסודות שעליהם העולם עומד. המים זו בחינה של חסד, המים זורמים מלמעלה למטה, משפיעים, נובעים, נותנים חיים, זו בחינה של חסד. האש שהיא עולה למעלה זו עבודה, עבודת ה', עבודת הקורבנות, "אֶת קִרְבָּנֵי לַחֲמֵי לְאִשִּׁי" (במדבר כח, ב). והאוויר זו הנשמה, אדם נושם אוויר. נשמה זה עצם החיים זו התורה. אם כן שלוש היסודות של קיומו של העולם, הם מופיעים ומתקיימים על ידי ההופעה שלהם בפועל בהתנהגות של ישראל, בשלושת העמודים הללו של תורה עבודה וגמילות חסדים.

אז כמובן אברהם מידתו גמילות חסדים. יצחק הוא מוסר את נפשו על קידוש ה' וכל עניינו זה עבודה, עבודת הקורבנות, הוא קרבן לה'. ויעקב אבינו הוא יושב אוהלים הוא עמוד התורה.

האמהות משלימות את האבות

נתבונן בדבר מאוד מעניין. נראה לי לומר, שאברהם אבינו הוא מידת החסד ושרה לעומתו, היא בחינה מסוימת של מידת הגבורה. שרה היא נביאה ואומרת "גִּרְשֵׁהָ הָאֵמָּה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ כִּי לֹא יִרְשׁ בֶּן הָאֵמָּה הַזֹּאת וגו'" (בראשית כא, י) היא תקיפה, לאברהם זה קשה. אברהם רוצה לעשות טוב לכולם ובוודאי לבנו, והם משלימים אחד את השני. אם אברהם הוא חסד, לשרה יש בחינה מסוימת של מידת הדין. יצחק הוא מידת הדין, ולעומתו רבקה היא מידת החסד. הרבקה הייתה לפי המבחן אם היא בעלת חסד. אם היא תוריד את הכד ותשקה אותו ואת הגמלים, זו מידת חסד. זה משלים. יעקב אבינו מידתו מידת האמת, היא המידה האמצעית, שהיא השילוב של החסד ושל הגבורה. לכן יש לו שתי נשים, שילוב של שתי הבחינות גם יחד.

מידת האמת והנצחיות של יעקב

חז"ל אומרים לנו שיעקב אבינו לא מת (תענית ה:), שואלת הגמרא אבל ספדו אותו ספדנים וחנטו אותו. אומרת הגמרא, יש לי לימוד מפסוק, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, מה לעשות עם הלימוד הזה, יש לימוד מפורש, אז קושיא מהמציאות, הלימוד יותר חזק מהמציאות! מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. זאת אומרת, יעקב אבינו יש לו בחינה של נצחיות, של קיום מתמיד ארוך ארוך... ההסבר הפשוט שכל צאצאיו ממשיכים אותו, ומהבחינה הזאת הדרך שלו לא מפסיקה. לא כמו אברהם אבינו שהיו לו גם בנים אחרים, ישמעאל ועוד בנים. ולא כמו יצחק שהיה לו את עשו. אצל יעקב כל הבנים ממשיכים. כשהבנים

ממשיכים את דרך האבות, כאילו האבות קיימים, ויעקב אבינו לא מת. על כן עם ישראל נקרא על שם יעקב. "בֵּית יַעֲקֹב לָכֹוּ וְנִלְכָּה" (ישעיהו ב, ה) יעקב וישראל אלו שני שמות של האומה. שם שלו פרטי, ושם של האומה. יעקב הוא היסוד של האומה. חז"ל אומרים לנו יעקב אבינו לא מת, כי מידתו היא מידת האמת, ומידת האמת היא מידת הקיום.

בשנה הראשונה כשהקמנו את בית אל. בט"ו בשבט של אותה שנה, הגיע מו"ר הרצ"ה לשילה, וגם אנחנו הזמנו את הרב שיבוא לבקר אותנו והוא הסכים. הוא כבר היה מבוגר כבן 88. כשהגיע לכאן, ביקשנו ממנו שידבר וייתן שיחה. הרצ"ה אמר אני צריך רשות מבעל הבית. באותה שנה גרנו בקצה המחנה הצבאי, והיינו תחת המסגרת של המחנה הצבאי, אז הוא אמר צריך רשות מבעל הבית, והוא רצה שיקראו למפקד של המחנה. אמרנו לו הוא לא שייך, אנחנו רוצים שהרב ייתן שיחה בבית הכנסת. זה אותו בית הכנסת שעכשיו חדשו בשכונה החדשה, זה היה בית הכנסת של הצבא ושלנו, הראשונים שהגיעו לגור ביישוב. והרב שוב אומר, צריך להביא אותו, בלי בעל הבית הוא לא יכול להגיד שיחה. נאלצנו ללכת למפקד המחנה, ולהגיד כאן נמצא הרצ"ה והוא מבקש שתבוא כי הוא אומר שבלי רשות ממך הוא לא יכול לתת שיחה. המפקד הסכים לתת רשות. הסברנו לו שהרב מתכוון שהוא יבוא לבית הכנסת בשביל לתת רשות. אז מפקד המחנה הגיע וישב שם כל השיחה.. לא בדיוק היה קשור לעולם הרוחני הזה של הרצ"ה... בכל אופן הרצ"ה נתן שיחה בלי להכין, שיחה על בית אל ועל יעקב אבינו, וזה היה משהו מרשים מאוד. הוא דיבר על עניינם של אברהם של יצחק ושל יעקב. והרחיב על ענייניו של יעקב אבינו שמידתו מידת האמת, ועל דברי חז"ל שיעקב אבינו לא מת.

בית אל – מקום של קודש וחיים

חז"ל אומרים לנו שהמקום הזה לזו יש לו כוח קיומי מיוחד במינו.

"וְאֵלֶּם לֹזֵז שֵׁם הָעִיר לְרֵאשֻׁנָּה" (בראשית כח, יט).

אומר המדרש (בראשית רבה פרשה סט, ח):

"היא לוז שצובעים בה את התכלת. היא לוז שעלה סנחריב ולא בבלה, נבוכדנצאר ולא החריבה. היא לוז שלא שלט בה מלאך המוות מעולם, הזקנים שבה, מה עושים להם? כיוון שהם זקנים הרבה מוציאים אותם מחוץ לחומה והם מתים"

זו הייתה עיר מיוחדת שאנשים האריכו בה ימים. הזקנים היו כל כך זקנים עד שכבר הם היו שבעים מהחיים, רצו לעבור לשלב הבא, אבל לא מתים במקום הזה, אז מה היו עושים מוציאים אותם מחוץ לעיר. בתוך העיר אי אפשר למות, זה מקום של חיים.

"אמר ר' אבא בר כהנא למה נקרא שמה לוז כל מי שנכנס בה הטריף מצוות ומעשים טובים כלו". זה מקום של קדושה, יש כאן איזו אווירה מיוחדת שמי שבא לכאן מתחבר אל הקודש, ומרבה במצוות ומעשים טובים.

"רבנן אמרי מה לוז שאין לה פה, כך לא היה אדם יכול לעמוד על פתחה של עיר, ר' אלעזר בשם ר' פנחס בר חמא אמר, לוז היה עומד על פתחה של מערה, והיה לוז חלול והיו נכנסין דרך הלז למערה – ודרך המערה לעיר הדא הוא דכתיב: "וַיֵּצֵאוּ הַשְּׂמָרִים אִישׁ יוֹצֵא מִן הָעִיר וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲרָאֵנוּ נָא אֶת מְבוֹא הָעִיר" (שופטים א, כד) - כלומר לוז הוא פרי האגוז, והוא בעצם עגול ואין לו פה, כך לא יכול אדם לעמוד על פתחה של העיר. היא הייתה עיר נסתרת, ויש כאן איזה רעיון, שמשהו שיותר מכוסה ויותר נסתר יש לו יותר קיום.

האמת קיימת לעד

העיר הזאת, עיר מיוחדת, האזור הזה, אזור בית אל, לוז, יש לו סגולה מיוחדת במינה. מקומו של יעקב מבחינה מסוימת זו עיר האמת, והאמת היא קיימת לעד. "שִׁפְתַּי אֱמֶת תִּכּוֹן לְעֵד וְעַד אֶרְגִּיעָה לְשׁוֹן שִׁקְרָ" (משלי יב, יט) כלומר אמת היא קיימת. שקר הוא רגעי וחולף. שמעתי מהרב פישר שאמר, לשקרנים אין קיום,

כל פעם כשמתגלה השקר, הם ממציאים שקר אחר, ונעים משקר לשקר. אבל האמת, 'שפת אמת תיכון לעד', כי האמת היא המידה האמצעית. כל מידה שהיא צדדית, יש לה קצה וסוף. אבל האמת היא האמצע, והאמצע אין לו קצה, והוא תמיד ממשיך.

המהר"ל (נתיב האמת פרק א) מסביר שעניין זה רמוז גם באותיות אמת שהן א' מ' ת'. כלומר האות הראשונה, האות האמצעית, והאות האחרונה, וזה מבטא שלמות. ואם אנחנו סופרים מכל צד עם האותיות הכפולות, יש 13, שזה בחינת אחד. וגם בצורת האותיות רמוזה האמת, הא' יש לה שתי רגליים והיא יציבה. ה- מ' בכלל יש לה בסיס רחב, וה- ת' - גם כן יש לה שתי רגליים, לעומת השקר ה- ש' כמו שכותבים בכתב של ספר תורה, היא מחודדת למטה ולא רחבה, כאילו יש לה רגל אחת. וה- ק' כמובן רגל אחת, וה- ר' היא רגל אחת. על רגל אחת אי אפשר לעמוד, על שתי רגליים עומדים.

בצורה של האותיות נרמז התוכן של המילה, המילה אמת יש לה קיום.

חז"ל מספרים במסכת סנהדרין (צז.) שהיה מקום כזה שבו היו מדברים רק אמת.

אמר רבא מריש הווא אמינא ליכא קושטא בעלמא - אין אמת בעולם. וסיפר לי ההוא מרבנן רב טבות או רב טביומי שאם היו נותנים לו כל חללו של עולם הוא לא היה משקר. פעם אחת הוא נקלע למקום שקוראים לו קושטא, קושטא זה אמת, ושם אנשים לא היו מתים טרם זמנם. כלומר צעירים לא היו מתים, נשא שם אשה נולדו לו ילדים, ויום אחד שכנה באה לשאול איפה אשתו, ואשתו עסקה בדברים שהצניעות יפה להם, אז הוא לא אמר את האמת, ואמר שהיא לא נמצאת. ומתו שני הילדים שלו. באו אנשי העיר ואמרו לו מה קרה, הרי בעיר הזאת צעירים לא מתים, והוא סיפר להם שלא היה לו נעים לפרט היכן אשתו ולא דייק באמת ואמר דבר לא נכון. אמרו לו בבקשה תצא מן העיר, כאן בעיר הזאת מדברים רק דברי אמת. אף על פי שלכאורה לפעמים מצד הצניעות יש מקום אולי לשנות, בעיר הזאת לא משנים, ובגלל שלא משנים אז כולם חיו חיים ארוכים. האמת היא קיומיות. האמת זו מציאות של קיום.

המהר"ל (נתיבות עולם א', נתיב האמת פרק ב) מביא עוד מדרש, שניים שניים באו אל נוח אל התיבה וגם השקר רצה להיכנס לתיבה, אמר לו נח, תביא בת זוג, כאן באים זוגות זוגות, אתה צריך למצוא לך חברותא בת זוג, ואז הלך השקר והביא את הפחתא, שזו מידה שמבטלת ומשחיתה את הכול. והפחתא הסכימה להיות אשתו בתנאי שכל מה שהשקר יאסוף הוא ייתן לה. לא הייתה ברירה לשקר, עוד מעט יהיה מבול והוא חייב להיכנס לתיבה. הם התחתנו ונהיו זוג, ונח הכניס אותם לתיבה. אחרי שיצאו מן התיבה, השקר התחיל לאסוף דברים, וכפי שסיכמו את הכול הוא נתן לפחתא, לאחר כמה זמן הוא שואל אותה, נו מה עם כל מה שאספתי, והתברר שהיא השחיתה את הכול, כי זו המידה שלה. אמרה לו, וכי לא היה בינינו הסכם, שכל מה שאתה אוסף אתה נותן לי, ואני השחתתי הכול. הרעיון כמובן ששקר אין לו קיום. חז"ל נתנו לנו את הדוגמא הזאת, כדי שנדע שהשקר יש לו בת זוג, וכל מה שהוא אוסף בסוף הכול נשחת ונאבד. אין קיום למציאות שלו. אין קיום לשקר בעולם הזה.

מידת האמת הייתה המידה המיוחדת של יעקב אבינו, מידת האמת זו מידת התורה. ויעקב אבינו הוא כנגד התורה שעליה העולם עומד, "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, כ) התורה היא אמת, ה' נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו.

'ופרצת' – להאמין בכוח להשפיע על עם ישראל

הקב"ה מבטיח ליעקב "וּפְרַצְתָּ יְמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה", וכל מה שהקב"ה מבטיח ליעקב, זו הבטחה לעם ישראל לכל הדורות.

אנחנו נמצאים בתקופה של התמודדות גדולה מאוד. לפני שמחת תורה נוכחנו בקרע גדול בעם, בפער גדול שיש בין החלקים של הציבור, חלק אחד התחזק מאוד בקודש, נהיה יותר תורני, יותר לאומי, יותר ארץ ישראלי, והחלק השני עם הזמן התרחק יותר ויותר ונוצר פער מאוד גדול. התהליך הוא כפול לא שהוא חד צדדי, יש התקדמות מאוד גדולה, אבל יש גם התרחקות "זה לעומת זה עשה אלוקים". חלק אחר של הציבור צריך הרבה חיזוקים, אני לא רוצה לדבר בצורה

שלילית, הוא נמצא במקום שהוא רחוק מאוד ומנותק וגם אנטי במידה מסוימת, הוא מפחד מההתחזקות של הציבור הדתי התורני הלאומי, ויש בתוכו התנגדות גדולה מאוד.

המלחמה מאחדת את כולנו. ואנחנו כעת בבחינה מסוימת מרגישים כולנו יחד, כולם נלחמים, כולנו שותפים. אבל מתחת לפני השטח המתח הזה עדיין קיים.

ויש לנו תפקיד, אנחנו חייבים לדאוג שכל עם ישראל ילך בדרך הנכונה. זה מחייב אותנו לשנס מותניים, לאמץ כוחות, ולהיות מנהיגים. לא לעסוק רק בעצמנו, שאנחנו נהיה יותר טובים ויותר מוצלחים, יותר שלמים יותר מתוקנים. אנחנו חייבים לשנות את המציאות כולה, שכל עם ישראל יהיה מאוחד סביב עבודת ה'. וכל אחד מאיתנו צריך לדעת שיש לו המון כוחות, בפנימיות של האדם יש לו המון כוחות, וצריך להוציא כוחות אלה מן הכוח אל הפועל. וצריך להתאמץ ולהשתדל. להאמין בעצמנו, להאמין שיש לנו כוח, שהקב"ה נותן לכל אחד המון כוח והוא צריך להשתמש בזה. להאמין בריבוננו של עולם, להישען עליו, להאמין שהוא נותן לנו יכולות לעשות הרבה דברים טובים, וכשאנחנו מאמינים אנחנו עושים.

ראשית כל נתחיל בתוכנו. לא צריך להתחיל מן הקצה האחרון, נתחיל בעצמנו, ונהיה עוד יותר טובים. הקב"ה מבטיח ליעקב אבינו, וגם לאברהם: "וְנִבְרָכְךָ בְּךָ כָּל מְשִׁפָּחַת הָאָדָמָה" (בראשית יב, ג) מה הכוונה, אומר רש"י בכמה מקומות, שכולם ירצו להיות כמוכם יתברכו בך כמו שיעקב אבינו אומר לנכדיו: "בְּךָ יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְשֻׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה" (בראשית מח, כ). זאת אומרת, להיות כאלה שרוצים להיות כמונו. זו הדרך היותר גדולה להשפיע על העולם. להיות כאלה טובים שכולם יגידו זה מצוין, תראו את אלה, בואו נהיה כמותם. טוב להם, הם מאושרים, שמחים, מלאים תוכן, מלאים כוחות ועוצמה, יש להם חיים איכותיים, חיים מעולים, חיים טובים, הם טובים אחד לשני, נעים להיות על ידם. הם כל כך פתוחים, חברותיים, מקשיבים ומתחשבים, מהדרים בבין אדם לחברו, ובין אדם למקום, ובין אדם לעצמו. זאת ההשפעה הכי גדולה שאפשר

להשפיע. כך משפיעים על הבנים, כך על תלמידים, וכך על חברים, וכך על העולם כולו.

אנחנו צריכים להרגיש נתבעים ונדרשים להיות יותר טובים ויותר שלמים כדי לקרב את הגאולה, שהיא תלויה וקשורה בזה שכל ישראל יתקרב. "וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה" (בראשית כח, יד) לפרוץ, להשפיע. אתם יודעים שהרב'ה של חב"ד, שלח את כולם ימה וקדמה צפונה ונגבה לכל העולם כולו. יש לחסידים שליחויות שבכל מקום יהיה אור של תורה. אנחנו חושבים שאפשר להופיע את האור של התורה מכאן בארץ, וזה יהיה זרקור כל כך גדול שיאיר על כל העולם כולו. לא חייבים בשביל זה דווקא להסתובב בכל העולם ולבנות בתי חב"ד. צריך שפה האור יהיה עוצמתי וחזק כל כך, עד שכל העולם יואר ממנו. אז אנחנו בתוכנו, ראשית כל בינינו לבין עצמנו, מחויבים לשנס מותניים, להיות יותר טובים ויותר שלמים. זה התפקיד שלנו. הדור שלנו תובע את זה מאיתנו. נאמין בעצמנו והתוצאות תבואנה. אדם מאמין בעצמו ומאמין בכוחות שלו, הוא יכול לעשות הרבה יותר טוב, לחיות חיים הרבה יותר איכותיים הרבה יותר מנוצלים, ואחר כך מזה תתפשט אורה גדולה של תורה בע"ה יתברך.